

Wpuszczeni tylko na chwilę

O *Dom nad morzem* Teatru „Grupa Chwilowa” i Teatru z Lublina piszę pod szyldem bieżących wydarzeń, chociaż pierwszy pokaz tego przedstawienia miał miejsce już w czerwcu 1995 roku. Wiadomo jednak, że teatry przynależne do nurtu alternatywnego pracują nad swoimi spektaklami tak, iż długo pozostają one „dziełem w procesie” – stąd każda kolejna prezentacja jest rodzajem premiery.

Dzielo sceniczne Elżbiety Bojanowskiej (scenariusz) i Krzysztofa Borowca (reżyseria) powstałe na kanwie dwu poematów współczesnego poety greckiego Yannisa Ritsosa nie ma zatem jeszcze ostatecznej formy teatralnej, chociaż nie brak w nim już zaskakujących pomysłów inscenizacyjnych, które układają się w atrakcyjnie skomponowane obrazy. Coraz bardziej przestaje też być monodramem, a staje się spektaklem rozpisany na – nierównorzędne wprawdzie – trzy role. (W tym jedna pozbawiona kwestii).

Chyba nie jest dziełem przypadku, że kolejny zespół reprezentujący tę formę teatralną zdecydował się wykorzystać tekst literacki w tak pełnym kształcie. Przywrócił słowu utraconą pozycję. Fakt ten zmienia ich dotychczasowy wybór estetyczny i egzystencjalny. A *novum* wynika, być może z tego, że zespół ten nie tworzy dziś grupy pokoleniowej, gdzie światopogląd generacji stanowi klucz do rozpoznania i interpretacji świata. W mniejszym stopniu niż dawniej podlega tyranii okoliczności zewnętrznych, obojętnie zatem między innymi na społeczno-polityczny kontekst sztuki.

nabierają rangi wtajemniczenia w nieprzenikniony krąg bytu.

To, że tak rozedrgana struktura psychiczna dało się wyrazić w kategoriach teatralnych jest tyleż zasługą interesującego aktorstwa, co i reżyserii, która pozwoliła język poematów przenieść na znaki sceniczne daleko wykraczające poza ilustracyjność wobec tekstu. Wszystkie one mieszcza się w wypracowanej przez „Grupę Chwilową” stylistyce i łączą w sobie urodę wizualną z siłą metaforycznej zawartości obrazu, który zachowując swój autonomiczny wobec tekstu status, uzupełnia go i wchodzi z nim w dialog.

Zamysł konstrukcyjny spektaklu opiera się na przebiegłej grze przestrzennej zmieniającej usytuowanie widza wobec miejsca i osób wydarzeń, co też zmienia jego rolę w wykreowanej rzeczywistości – wchłania, by potem pozostawić poza jej obrazem. Widzowie wchodzą do opuszczonego domu, poznają związaną z nim historię, a wkrótce potem spoglądają nań z odali, pozostawiając zamkniętą w nim tajemnicę – żywych i umarłych. Na tak magiczne przekształcanie rozmiarów sceny – od zamkniętego rzędami krzeseł przejścia do, zdawałoby się, rozległego po horyzont obszaru – miały wpływ nie tylko elementy scenograficzne, ale również mistrzowska reżyseria dźwięku (Krzysztof Głębocki). Nadawane w technice pseudo

Dom nad morzem jest zatem sztuką o koegzystencji żywych i umarłych, o przemożnej sile tego związku ucieleśnionego przez Strażniczki domu. Dwie „młodsze siostry” – starzejące się kobiety, samotnie kręcące się po wielkim domostwie, swój status duchowy określają słowami: *wszystko nas opuściło, my opuściliśmy wszystko – równowaga została osiągnięta, niemal sprawiedliwa równowaga bez wzajemnych żalów, bez winy i nawet bez smutku – jakby mogło być inaczej?* Jednak ów zadeklarowany spokój ma wiele odcieni. Neurotyczna osobowość głównej wykonawczynie (Elżbiety Bojanowskiej) doskonale splata się z postacią bohaterki wykreowanej przez Ritsosa. Buduje on sylwetkę wieloznaczną, doskonale wpisującą się w rzeczywistość, która zrazu wydaje się szokująca i chorobliwa, potem coraz bardziej naturalna i zrozumiała. Nasycony cielesnością świat wspomnień jest bardziej zmysłowy niż martwa, chociaż realna w materialnym konkrety, teraźniejszość. Zacierają się granice czasu. Świadczenia przeszłości odżywają ze szczególną intensywnością. Strzępy minionego życia nabierają erotycznej magii, stają się swoistymi fetyszami. W aluzyjnych odniesieniach pojawiają się mężczyźni, wnoszą zawaolowany erotyzm. A jedyny pojawiający się naprawdę – Posłaniec z listem – nie chce lub nie potrafi przekroczyć bariery między światem zewnętrznym a klimatem domu, który „jest miejscem zmarłych”. Do końca więc pozostaje niemyym słuchaczem. W tym kontekście doświadczenia siostr

kwadrofonicznej pobrzękiwania, szelesty, szumy, stuk w istotny sposób przydawały jej kształtu. Również jakość rejestrowanego przez mikrofon głosu aktorki sprawia, że chwilami odbiera się go jako „szklany” – odrealniony przez wysokie brzmienie, „otaczający” zarazem postać chłodem.

Ważnym elementem, którego ranga rośnie z przedstawienia na przedstawienie jest światło (realizacja Rafał Rosłoń). W zamysłu reżyserskim jest ułożenie kolejnych scen w barwach świetlnego spektrum i złączenie ich w pewnym momencie w „luk tęczy”. Być może odmieni to bardzo obecny sens wypowiedzi. Wszystkie te zabiegi stwarzają nadzieję, że z czasem zostaną wyeliminowane z przedstawienia istniejące dotąd „puste” sceny, zbędnie powtarzane (ścianianie kwiatów zza okna, powrót po śladach), zdające się zszywać je nieco przygrubym ścięciem, łatwym do rozpoznania jako brak spójności.

Magdalena Jankowska

Dom nad morzem według Yannisa Ritsosa, „Grupa Chwilowa” i Teatr z Lublina, scenariusz Elżbieta Bojanowska, reżyseria Krzysztof Borowiec, realizacja dźwięku Krzysztof Głębocki.

